

Мужнім, потужним, сильним, незламним ЗСУ,
першій річниці переможного Херсонського наступу
ЗСУ, першій річниці визволення міста-героя Хер-
сона від російських окупантів ПРИСВЯЧУЮ

УДК 811.122.2'04:159.942

Н. В. Романова

ЛІНГВІСТИКА ЕМОЦІЙ СТАРШОЇ ГЕНЕРАЦІЇ В ЕПІЧНІЙ ПОЕМІ «KUDRUN»

У статті розглянуто проблему лінгвістики емоцій старшої генерації в німецькомовному ліричному творі жанру епічна поема. Уточнено поняття «емоція» і «старша генерація», реконструйовано й систематизовано парадигму емоцій можновладних німців XIII ст. Підтверджено ідеї, що жінка контролює свої емоції відповідно до норм і правил етикету, що інтенсивність вияву її емоцій корелює з типом ситуації. Виокремлено позитивні, негативні, нейтральні й невизначені емоції, об'єктивація яких релевантна слову, словосполученню, реченню. Слово номінує і виражає емоції, словосполучення номінує, описує, виражає і заперечує емоції, речення описує, виражає і заперечує емоції та емоційні патерни.

Ключові слова: емоція, старша генерація, король, королева, слово, словосполучення, речення.

Romanova N. Linguistics of Emotions of the Older Generation in the Epic Poem «Kudrun». *The problem of verbalizing the knowledge of a certain ethnic group about emotions is relatively new and debatable; the object of our scientific observation – emotions – remains complex and multifaceted. Its understanding correlates with the linguistic paradigm, the methodological approach, and the subject of study. The lion's share of modern linguists recognize the impact of emotions on human speech activity, verbal and non-verbal behavior, language and conceptual world pictures, the image of the surrounding world, emphasizes the close connection between emotions and thinking, emotions and culture. All this testifies to the relevance of choosing the topic of the refereed article. The aim of our study is to reveal linguistic means of objectifying the emotions of the older generation in the heroic epic, in particular in the German-language epic poem «Kudrun». In order to realize the outlined aim, it is necessary to clarify the concepts of “emotion” and “older generation”, to single out and systematize the emotions of the older generation, to highlight their linguistic means of designation. The term “emotion” is used in all European languages. It owes its origin to the French philosopher René Descartes. The German language borrowed this term in the middle of the 17th century and used it at first in the field of philosophy meaning ‘feeling’, later the term was assimilated and codified as a commonly used word meaning ‘intense emotional excitement’. It follows that the concept of emotion*

did not yet exist in the Middle Ages. It was reconstructed, as already mentioned, on empirical material. A working version that we propose here bases on the socio-spiritual ground. The concept of the older generation is based on a time slice and general cultural development of medieval people. The emotions of several older generations of powerful rulers of the 13th century are singled out and systematized. The idea that a woman controls her emotions in accordance with the norms and rules of etiquette and that the intensity of her emotions expression correlates with the type of situation has been confirmed. Positive, negative, neutral and undefined emotions are singled out, the objectification of which is relevant to a word, phrase, or sentence. A word nominates and expresses emotions, a phrase nominates, describes, expresses and negates emotions, and a sentence describes, expresses and negates emotions and emotional patterns.

Keywords: *emotion, older generation, king, queen, word, phrase, sentence.*

Вступ

Останнім часом вітчизняні лінгвісти стикаються з різними поглядами на природу та функції емоцій. Одні вчені вважають, що емоції є механізмом конотативного значення та засобом емоційного спілкування (Стадній, 2013: 225), другі вбачають у феномені візитівку особистості (Романова, 2015: 48), треті співвідносять емоції з інформаційною базою характеру людини (Мостова, 2016: 37–38), типом світобачення представника творчої професії в широкому розумінні (Тропина, 2017: 175–176), знаннями певного етносу про психічний світ (Крисанова, 2018: 108–110) або національною культурою (Форманова, 2019: 94–103). Проте дотепер лінгвістика геронтології емоцій середньовічної людини лишається на периферії.

Мета пропонованої наукової розвідки – виявити мовні засоби об'єктивації емоцій старшої генерації в героїчному епосі, зокрема в німецькомовній епічній поемі «Kudrun». Для реалізації окресленої мети необхідно уточнити поняття “емоція” і “старша генерація”, виокремити й систематизувати емоції старшої генерації, висвітлити їх лінгвістичні засоби позначення.

Методи дослідження

Лінгвістику емоцій старшої генерації в епічній поемі «Kudrun» інтерпретуємо через поєднання таких методів, як-от: загальнонаукові (спостереження, аналіз, синтез, узагальнення), парадигмальні, зокрема описовий, структурний методи та спеціальні на зразок когнітивно-інтерпретативного аналізу.

Виклад основного матеріалу

У середні віки емоції людини залежали від природно-кліматичних умов, місця проживання, способу життя, статусу, роду занять, погоди, родючості землі, врожаю, стану здоров'я, характеру, віку людини, її загальнокультурного розвитку, віри (язичницької, християнської), епідемій, війн, військової колонізації тощо (Калитенко, 2023). У цьому контексті поняття «емоція» багатозначне й багатогранне. Воно містить у собі гео-соціо-біо-психо-культурно-історичні компоненти, що мисляться синкретично.

До німецького лексикону поняття «Emotion» увійшло в середині XVII століття як термін філософії зі значенням «почуття». У цього терміна французьке походження, витоки якого сягають латинського дієслова 'рухати' (Kluge, 1999: 220). Сучасне тлумачення німецького іменника *Emotion* пов'язане із загальнонавживаним словом, що позначає '(більшою мірою сильне) душевне хвилювання, збудження', є синонімом деривата *Gefühl* 'почуття' (Götz, 2019: 343).

Бачимо, що поняття є гостро дискусійним, тому пропонуємо його робочий варіант: *емоція є реакцією людини на певні значущі для неї події в навколишньому світі з позиції соціального статусу та віросповідання* (порівн.: Білик, 2020: 64).

Говорячи про емоції старшої генерації, зазначимо, що феномен реконструйовано для можновладних осіб у річці психології та історіографії. Сюди додаємо й той факт, що обсяг статті не дає змоги повною мірою виокремити, систематизувати емоції батьків ірландського королевича Гартмута (Людвіга й Герлінди) та літніх родичів Ортвіна й Кудруни – датських васалів Вате та Фруте, не кажучи вже про їх об'єктивацію.

Під старшою генерацією розуміємо батьків ірландських королевичів Зігебанда (Гере та Уту), Гагена (Зігебанда та Уту), Ортвіна (Гетеля і Гільду), норманського королевича Гартмута (Людвіга і Герлінду), ірландських королівен Гільди (Гагена і Гільду) й Кудруни (Гетеля і Гільду) та літніх родичів Ортвіна й Кудруни – датських васалів Вате та Фруте. Доведено, що вік ґрунтується на національній, культурній, соціальній, правовій та історичній основах (Ніколаєва, 2009: 243–244).

На нашу думку, необхідно враховувати й біологічний та психологічний аспекти віку. Біологічний вік відображає «відповідність стану організму та його функціональних систем певному моменту життя людини», психологічний орієнтує «на рівень адаптованості людини

до вимог навколишнього світу», сигналізує про «розвиток її інтелекту, здатність до навчання», характеризує «рухові навички, а також суб'єктивні» чинники, як-от: «ідентичність, життєвий план, переживання, установки, мотиви, сенси тощо» (Коляда, 2016: 76, 78).

Емоції ірландського короля Гере не зафіксовано через передчасну смерть *Dar nâch in kurzen stunden dô schiet sie der tôt, / sô noch den edelen liuten geschiht ze grôzen nôt* (Pfeiffer, 1867: 2).

Його дружина – королева Ута – дотримується придворного етикету, тобто емоцій не виражає, та орієнтується на родине щастя, без якого немає щасливої країни. При цьому родинне щастя моделюють на основі жіночої вроди та жіночих почуттів *Sîn muoter riet dem rîchen, daz er im næme ein wîp, / dâ von getiwert wurde sîn lant und ouch sîn lîp. / nâch grôzem sêre, er und ouch sîn künne, / nâch sînes vater tôde volgte im beide freude und michel wünne* (Там само: 3).

Нащадків Гере – короля Зігебанда й королеву-красуню Уту – змальовано крізь призму почуття безмежної любові до сина *sîn vater und sîn muoter sâhn an im ir liechten ougen weide* (Pfeiffer, 1867: 7).

Королеву Уту дивує і водночас пригнічує поведінка короля, котрий рідко з'являється з охороною перед народом «*wir haben êren vil. / mich wundert einer mære, der ich verdagen niht enwil.*» // *Er frâgte, waz daz wære? dô sprach daz edele wîp: / «des verdriuzet sêre mîn herze und mînen lîp, / daz ich dich sihe sô selden. dar umbe so ist mir leide, / bî dînen kûenen helden in der mînen liechten ougen weide.*» (Pfeiffer, 1867: 8). Така “скромність” зумовлена звичаями й традиціями Ірландії, які королева Ута прагне змінити. Ідеться про пишні турніри з нагородами, банкети, свята, пишний потч короля.

Теоретично тут виникає конфлікт інтересів, практично маємо міжетнічне “співробітництво”, механізмом якого слугує кохання короля Зігебанда. Королева Ута задоволена вчинком чоловіка, вона ініціює рівне ставлення до родичів і незнайомців *Ûoté diu schæne grûezen dô began / die fremeden zuo den friwenden* (Pfeiffer, 1867: 12).

Отже, комунікативні здібності королеви забезпечують гармонію дихотомії “свої – чужі”, сприяють формуванню невимушеної атмосфери свята. Особливу увагу потрібно звернути на тривалість першого свята: замість дев'яти днів святкують десять. Вихід за межі норми руйнує щастя родини, народу, королівства загалом та притягує зло *An dem zehenden morgen (nu hæret wunder sagen) / nâch ir aller wünne muoste ir maniger klagen. / von der hôchzîte heben sich niuwe mære. / nâch*

ir grôzen frôweden sie kômen in vil herzenliche swære (Pfeiffer, 1867: 13). Зло тотожне посланцю диявола – дикому, гігантському грифу, що викрав спадкоємця трону *Ez was ein wilder grife, der kom dar geflogen. / daz im der künic Sigebant het ze liebe erzogen / sîn grôz ungelücke mohte er dâ bi kiesen: / sînen sun des jungen muose er von dem starken grifen vliessen* (Pfeiffer, 1867: 14).

Впадає в око нашаровування, переплетіння, взаємодія християнства та язичництва. Реакція короля Зігебанда на втрату сина мирська: гірке оплакування, королеви Ути – християнська: людське життя в руках Бога *Der wirt weinde sêre, sîn brust diu wart im naz / die edele küniginne mit zûhten sprach dô daz, / daz er die klage lieze. «læg' al daz liut tôt, / ez müese sich verenden, als got von himele gebôt.»* (Pfeiffer, 1867: 15). Звідси виходить, що шляхетний чоловік не вміє, на відміну від шляхетної жінки, контролювати свої емоції.

Форму емоційної поведінки королеви Ути можна назвати новою: почувши про повернення сина, вона щиро радіє *Ûotén der frouwen ditze wart geseit. / siu frewete sich mære; ê was dicke leit* (Pfeiffer, 1867: 38), плачучи, цілує сина в уста й констатує трансформацію фізичного стану свого тіла *Mit weínénden ougen siu kuste in an den munt. / «ê west' ich mich siechen, nu bin ich wol gesunt* (Pfeiffer, 1867: 34).

Інтенсивність переживання емоції радості *frewete sich mære* протиставляють інтенсивності емоційного стану горя *was dicke leit* на тлі минулого часу *ê*, варіант емоції радості – щастя *Mit weínénden ougen* – зводять до соматички *kuste in an den munt*, враховуючи минулий загальний негативний стан тіла *ê west' ich mich siechen*, який усувають «тепер» *nu* та змінюють на позитивний *bin ich wol gesunt*. Відбувається класифікація інтенсивності емоційного переживання *mære* та емоційного стану *dicke*, роздвоєння емоції радості на психічне *frewete sich* та фізичне *ougen, munt* буття на хронологічній вісі “*ê – nu*”, градація векторів руху емоції радості на внутрішній *frewete sich* і зовнішній *weínénden ougen* напрями, суб’єктивне оцінювання норми функціонування організму за емотивною лінійкою “добре – погано” *west' ich mich siechen, bin ich wol gesunt*.

Таким чином, негативний емоційний стан обмежує норми вітальності тіла людини, позитивне емоційне переживання, навпаки, усуває цю аномальність.

Батько поводитьсь спочатку офіційно *Der künec hiez in willekomen sîn in sîn lant* (Там само: 34), потім експресивно: наближається до сина,

ридає від радості, модифікує (підсилює) любов *Der küninc trat dar nâher, sîn freude diu was grôz. / von sînes herzen liebe ûz sînen ougen vlôz / ime der vil heizen trâhene dâ genuoc. / dem kinde er holden willen von schulden frîuntlichen truoc* (Pfeiffer, 1867: 35), дарує милість недругам *daz er in vergæbe schaden unde schulde. / Hagene der junge der gewan den bilgerînen hulde* (Там само), скріплює поцілунком бажаний мир *Dô der küninc mit kusse versuonde sînen zorn* і щедро відшкодовує збитки пілігримам, щоб прославити себе *dô muoste man in gelden swas sie heten verlorn. / daz was ir frume vil grôziu und was ouch Hagenen êre* (Там само).

Отже, тілесність й емоційність ототожнюють *mit kusse versuonde sînen zorn*, етикет *willekomen sîn in sîn lant*, інтенсивність емоційного стану *freude diu was grôz*, почуття *von sînes herzen liebe ûz sînen ougen vlôz / ime der vil heizen trâhene dâ genuoc*, мораль *was ir frume vil grôziu und was ouch Hagenen êre* та емоційну оцінку з лінійкою «позитив – негатив» *in vergæbe schaden unde schulde* поєднують.

Король і королева не тільки передають синові не тільки владу й королівство, а й свої емоції. Останні успадковуються, розвиваються, еволюціонують разом із цінностями. Цінності одухотворяють через східне й західне християнство та міжетнічний шлюб *Im rieten sîne mâge, er wurbe umbe ein wîp. / diu was im dâ vil nâhen, daz ninder schæener lîp / lebet' in al der werlde ûf dem ertrîche. / diu het erzôgen in sêlben; jâ wuohs er bî ir harte sôrcliche* (Pfeiffer, 1867: 37).

Східне й західне християнство протиставлене географічно (Індія, Ірландія), ландшафтно (материк, острів; океан, море), культурно (традиції, звичаї, мова) й етнічно (індуси, ірландці).

Міжетнічний шлюб стає не стільки способом примирення між народами чужих рас і культур, скільки способом висловлення почуття вдячності за врятоване життя.

Накопичений упродовж поколінь емоційний досвід репрезентовано емоціями сорому (*ziurnen*), гніву (*in grôzen zorne*), помсти (*rach*), горя (*leide*). Очевидно, що природа емоції гніву тотожна енергії води *Hagene in grôzen zorne spranc ûz in die fluot* (Pfeiffer, 1867: 103), емоції горя – землі *Hagene der starke durch die schar brach. / sîn swert daz sneit sêre; willeclîch er rach, / daz im enphüeret wâren die minneclîchen meide. / dâ wart gerüeret manic rinc. im was harte græzliche leide* (Pfeiffer, 1867: 104). Отже, йдеться про два начала в психічній природі середньовічної людини – афект і фрустрацію та дві лінії поведінки: інстинктивну та соціальну.

Парадигма емоцій королеви-красуні Гільди розширюється через емоційні переживання радості та інтересу *Des lobt' diu schæne Hilde den waldenden Krist: / «daz uns mit unser tohter sô wol gelungen ist, / des freunt sich mine sinne, daz herze mit dem muote. / wie gehâbet sich ir gesinde dâ und ouch frou Hildeburch diu guote?»* (Pfeiffer, 1867: 114).

Радість усвідомлюють як єдність розуму й душі, інтерес – як структуру етики. Перехід від психічного до етичного забезпечує християнська релігія *waldenden Krist*. Ці емоції завершують реєстр у поемі.

Другий родоначальник – король Гетель – сирота, абсолютно щасливий чоловік *Der künig mit sinem wibe vil frælichen saz. / sam was sît ir libe, die liute westen daz, / daz er die werlt alle verkür durch sie eine. / alle sine mæge gesâhen schæner frouwen nie deheine* (Pfeiffer, 1867: 116), а його дружина Гільда втілює еталон жіночої вроди *Swie schæne wære Hilde, daz Hételen wîp, / noch wart michel schæner der Kûtrûnen lîp* (Pfeiffer, 1867: 118).

Між абсолютним щастям та ідеальною вродою існує залежність, яка свідчить про те, що абсолютне щастя ширше за обсягом, ніж ідеальна врода, і навпаки. Абсолютне щастя є таким емоційним станом, якого в навколишньому світі немає, тому змістом останнього можна пожертвувати. Ідеальна врода вбирає в себе пристрасті людини й стає рушійною силою, інструментом перетворення психічного світу індивідуума. Вона видима, реальна, відкрита, постає одразу, щойно відбувається зустріч.

Оцінюючи зовнішність шляхетної жінки, чоловік гіперболізує її, але не усвідомлює того, що це гіперболізоване відображення світу. Усвідомлення настає лише тоді, коли він виявляє свою неадекватність у відображенні світу, наприклад, жіночої вроди *noch wart michel schæner der Kûtrûnen lîp*. Механізмом усвідомлення є порівняння *michel schæner*. Порівняння ґрунтується на засвоєнні «нового знання, що з'являється в результаті когнітивної обробки інформації» (Просяннікова, 2017: 8). У цьому контексті адресант розуміє причино-наслідкові зв'язки естетики, але не розуміє аналогічні зв'язки психології.

Через свою гординю Гетель легко наживає ворогів *Hetelen hôch-gemüete versagete im sîn kint. / friuntlicher dienste schieden sie sich sint. / er sprach, ob ez im immer kœme an die stunde, / daz gelieze er nimmer, daz man in ûf Hetelen schaden funde* (Pfeiffer, 1867: 119). Підвалини його гордині орієнтовано на расові відмінності: потенційний наречений – мавр, хоч і світлошкірий та білявий. Отже, актуальною стає проблема генетики, що робить її функціональним еквівалентом морального расизму.

Король Гетель гостинний до тих пір, поки не торкаються його інтересів. У колі цих інтересів майбутнє дочки Кудруни: вона повинна вийти заміж за шляхетного королевича й не менш заможного, ніж тесть. Підкреслюють не лише рівноправність між “своїм походженням” і “чужим”, а й “своїми статками” й “чужими”, при цьому допускають нерівноправність між статками в бік “чужих”, тобто вони можуть бути більшими. У такий спосіб сприяють формуванню понять “стереотип” та “упередження” (Безугла, & Романченко, 2013: 11).

Король емоційно настільки вразливий, що забуває про етикет. Це свідчить уже про появу форми негативного емоційного спілкування, у ході якого переважають гнів та агресивність. Емоційним станом адресата нехтують, але враховують емоційний стан «пасивних учасників» процесу, зокрема королеви.

В екстремальних ситуаціях, наприклад військові походи, королева Гільда сумує разом із дочкою *Der wirt urloubes gerte von sinem wibe dan. / Hilde und ir tochter **weinen** dô began* (Pfeiffer, 1867: 141), боїться за життя сина *Ir **sult** ouch **niht vergezzen** des lieben sunes mîn, / ir helde vil vermezzen; der ist der tage sîn / kume in zweinzic jâren gewahsen z'einem manne. / beginne's iemen jâren, sô **helfet** ir im, guote recken, dannen.*» (Pfeiffer, 1867: 223); у критичних ситуаціях, наприклад непрохані гості, полон дочки, королева Гільда приховує свою ненависть до ворогів, сподівається на помсту кривдникові; у посткритичних ситуаціях, наприклад звістка про повернення дочки з полону, зустріч із дочкою після полону, заміжжя дочки, королева Гільда радіє (***sint** mir **liebiu mære***), тріумфує (*mit **guote diese freude**, die sie dô gewunnen*), блаженствує (***wart** mir **santfer nie***).

Утрата майна, дочки, шляхетних жінок і дівчат, смерть чоловіка формують емоцію горя (***was** der edele Hilden **herzenleide***).

Отже, що складніші умови життєдіяльності людини, то інтенсивніший вияв її емоцій.

У наведених й інших прикладах лінгвістика емоцій старшої генерації реалізована словом, словосполученням, реченням. Слово називає **розум і чуттєвість** *mînne*, **щастя** *freude, gelückes*, **гординю** *höchgemüete*, **суб'єкт** (носія емоційного стану) *jâmaerhafte, tiuvelinne, wûlpinne*, **об'єкт** (носія емоційного стану) *unsanfte, galle*, **ознаку, оцінку** *übele, zornicliche, küenen*, **фізичні та психічні муки** *quelt*, виражає **подив** *wundert*, **горе** *klage, weinen, wéinénde, klagete, trûren*, **гнів** *zurnt', zürnen, zörn*, **турботу** *ziehen*, **радість** *freunt sich, erlachte, gelachtet*, **любов** *minnen*, **привітність** *grüezen*, **помсту** *errochen wurde*, **інтерес**

frâgte, фізичний біль slüege, агресію strîten; словосполучення номінує **смуток** *was wê nâch, ist leide, was herzenleide*, **душевний біль** *tet wê, привітність willekomen sîn, радість was frô, гнів mit zorne, подив hete wunder, інтенсивність* а) радості *michel wünne, grôzen frôweden, frewete sich mære, vil frœlîchen*; б) печалі *verdriuzet sêre, grôz ungelücke, weinde sêre, was dicke leit, übermüete starke*; в) переживання *was wol ze muote*; г) гніву *in grôzen zorne*; ґ) страждання *was harte grœzliche leide*; д) любові *sint liebiu mære*; е) гордості *harte schemeliche*; описує **любов** *sâhn an im ir liechten ougen weide, hört' gerne, зло wünne muoste klagen, kômen in vil herzenliche swære, in übele gunde, mit übele, оцінку guote diese freude, was frô genuoc; заперечує* а) горе *niht solden klagen*, б) задоволення *wart santfer nie, зміну* емоційного стану *was léidés zerunnen*; речення описує **горе** *sîn brust diu wart im naz; Man sol unser vînde disi u mære gar verdagen. / man sol sie unsern friunden heimlichen klagen; Dô trehenden Herwîge diu ougen umbe daz, / daz diu Hetelen ougen von weinen wurden naz. / sam târen d'andern alle, dô si s' weinen sâhen; «Owê mîner leide», sprach des küniges wîp. / «wie ist von mir gescheiden mînes herren lîp, / Hetelen des richen! wie swîndet mîn êre! / wie hân ich vloren beide! ja gesîhe ich Kûdrûnen nimmer mære.», радість* *Mit wêinenden ougen siu kuste in an den munt; Do er sie und Hildeburge zuo im komen sach, / dô spranc von dem gesidele her Hagene alsô sprach: «willekomen, tohter, Hilde diu vil rîche. / ich kann des niht gelâzen, ich engrûeze iuch vil willicliche, любов* *von sînes herzen liebe ûz sînen ougen vlôz / ime der vil heizen trâhene dâ genuoc; Dô sprach diu alde Gêrlint von Ormanîe lant: / «nu heizet brieve schriben. schâz ûnd gewant / gib' ich den boten gerne, die solhiu mære bringen. / man sol die strâze lernen nâch Kûdrûnen der kûniginne.», провину* *dem kinde er holden willen von schulden frîuntlichen truoc, милість* *daz er in vergæbe schaden unde schulde, примирення* *Dô der künic mit kusse versuonde sînen zorn, відвагу* *Swâ er kom ze strîte, er was ein ritter guot / den hôchverten helden swachet' er den muot / mit sîner vorgetæne, nâhen unde verre, / er Vâlant aller künige: daz mohte sînen vînden wol gewerren, захоплення* *der künic was sînen gesten ze guoter mâze holt, сором* *swaz man sach ir sterke, doch het ir Hagene dâ bezeigt mære, помсту willeclîch er rach, наполегливість* *Daz was zen wîhen nehten, dô kunde siu den tac / den die daz solden rechen, daz Hetele tût gelac. / dô bat si'z allen kûnden ir friunden und ir mannen, / daz man ir liebe tohter ûz Ortmanîe wider fuorte dannen, приниження* *Kûdrûnen mâgen wæne si wir smæhe, страх* а) *через носія емоційного стану den hôchverten helden swachet' er den muot / mit sîner vorgetæne,*

nâhen unde verre, б) за власне життя dô gâht' siu harte balde selbe in eine zinne. / dô sach siu vil der geste. unmâzen leit was dô der tiuvelinne, **роздратування** wie schiere er dô sprach!, **інтенсивність** а) любові sin freude diu was grôz, б) горя groezlichen wê, в) гріха swer iht nimt bilgerinen, der hât des sünde starke, **емоційний патерн** – мудрість і хоробрість daz riet von Tenen Fruote, der was beide küene unde wîse; виражає **задоволення** daz tuon ich gerne und wol, **інтерес** wie gehâbet sich ir gesinde dô und ouch frou Hildeburch diu guote?, «wer ist der in der herte hât gefrâget mîn? / ich bin geheizen Ludewîc von Ormanieriche, **турботу** Dô sprach die frouwe Gêrlint: «liebiu tohter, mîn, / nu sult ir iuch scheiden. so ez âber morgen sî. / sô sît bî ein ander mit gezogenheite», **страх** а) за королівство Dô gienc siu vil schiere da si Hârtmûoten vant. / siu sprach: «sun der mîne, über âllez ditze lant / müezen haben arebeit die lûte dar inne, б) за життя «своїх» та «чужих» людей Vil schiere kom frou Gêrlint, daz Ludewîges wîp. / «was welt ir tuon, her Hartmuot? zwîu welt in den lîp / selbe hie verliesen und alle diese helde? / jâ shahent iuch die vînde, kumt ie zuo in dâr ûz den seldom.», в) за честь сина Dô riet aber dem recken daz Ludewîges wîp: / «behûetet iuwer êre, verlieset niht den lîp. / mit armbrusten heizet, ûz den venstern schiezen / die grimmen verschwunden, daz ez ir friunt dâ hêimé beriezen, **гнів** «Nu wâfent iuch», sprach Gêrlint. «bî dem sune mîn / houwet ûz den helmen den heizen fîures schîn. / ir sult bî dem recken hiute wesen nâhen. / jâ sult ir die geste mit den tiefen wunden wol enphâhen.», **інтенсивність** а) переживання der gedînge Hartmuotes müet mich und froun Hildén vil sêre; б) роздратування Jâ sît ir's vil genœte daz ich bote bin. / nu müezet ir ouch beide mit samet mir dâ hîn: / sô sul wir dem künige dienen wol nâch hulden. / der mîns gemaches vâret, der sol die selben vâre mit mir dulden.», в) **фізичного болю** ê daz ich erwinde, sô gemüet ez dînen rugge sêre, метафорично **смерть** oder uns wurden wunden ûf daz herze aldurch den lîp gehouwen, **заперечує** 1) **інтерес** «Ich sol ir niht küssen; zwîu rætest du mir daz? / daz ich sie hieze tæten, daz zæme mir vil baz. / jâ habent mir ir mâge getân sô vil der leide. / swaz ich hân her geweinet, daz was ir kunden bestîn ougen wîde.», 2) **любов** sie sprach: «ich wil dich langer niht sehen alsô riezen. / hât siu dir iht gedienet, des muoz si in disem lânde geniezen.» // Dô kust' diu schœne Hilde das Ludewîges kint. / siu gruozte ouch mêr der frouwen durch Kûdrûnen sint, 3) **ласку** daz tuon ouch ê si's ânê belîbe, 4) **агресивність** Sie sprach ze Hartmuote: «ie baz unde baz / wie ich sie haben gerne.» dô enweste daz / niht der recke küene, daz si s' in allen ende / wîrs dan dâ vor hête, 5) **інтенсивність фізичного болю** ê daz ich erwinde, sô gemüet ez dînen rugge sêre.

Висновки

Аналіз лінгвістики емоцій старшої генерації в епічній поемі «Kudrun» показав, що слова й словосполучення номінують і виражають емоції, словосполучення і речення заперечують емоції, речення описують і виражають емоції або емоційні патерни. Емоції класифікуємо на кілька різновидів: позитивні, негативні, нейтральні, невизначені. Позитивні емоції – щастя, подив, турбота, радість, любов, привітність, інтерес, задоволення, милість, примирення, відвага, захоплення, наполегливість; негативні – гордіня, суб'єкт (носіє емоції ненависті/злості), об'єкт (носіє емоції злості), фізичні й психічні муки, горе, гнів, помста, фізичний / душевний біль, агресія, смуток, страждання, зло, провина, сором, приниження, страх, роздратування, нейтральні – розум і чуттєвість, невизначені – негоре, незадоволення, неінтерес, нелюбов, неласка, неагресивність. Встановлено, що природа емоцій гніву й горя апелює до першоелементів світобудови – води й землі, емоції гордіні – до генетики, виховання, бездуховності. Підтверджено, що жінка контролює свої емоції згідно з нормами й правилами етикету, виявляє емоції більш інтенсивно, ніж чоловік у межах екстремальних, критичних і посткритичних ситуацій. Увиразнюється проблема гендерного аспекту вираження лінгвістики емоцій у різножанрових текстах, у творах споріднених і неспоріднених мов, що й становить перспективу дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безугла, Л. Р., & Романченко, І. О. (2013). *Лінгвопрагматика дискримінації у публіцистичному дискурсі*. Харків: ФОП Лисенко І. Б.
2. Білик, Я. М. (2020). Ігровий момент в середньовічній культурі. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Теорія культури і філософські науки»*, 62, 55–65.
3. Калитенко, Т. (2023). Не лише спалення відьом: як про свій час говорить середньовічна література. *Томо Премія Читомо*. Узято з <https://chytomo.com/ne-lyshe-spalennia-vidom-iak-pro-svii-chas-hovoryt-serednovichna-literatura/>.
4. Коляда, Н. М. (Уклад.). (2016). *Соціальна геронтологія*. Умань: ФОП Жовтий О. О.
5. Крисанова, Т. (2018). Концептуальні ознаки емоції сум в англomовній картині світу. *Актуальні питання іноземної філології*, 9, 106–112.
6. Мостова, Н. А. (2016). Роль характеру в становленні аксіологічної картини світу людини (на матеріалі французького дитячого мультиплікаційного тексту «Les aventures de Petit Ours Brun»). *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологічні науки» (мовознавство)*, 2, 5, 36–40.
7. Ніколаєва, Л. Б. (2009). Особливості семантики найменувань особи за віком у різноструктурних мовах. *Проблеми зіставної семантики*, 9, 243–248.
8. Просяннікова, Я. М. (2017). *Семіотична природа художнього порівняння*. Херсон: Айлант.
9. Романова, Н. В. (2015). Лексическое выражение эмоций

в авангардній німецькій поезії: Бернхард Лирхаймер. *Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки»*, 27 (360), 48–59. 10. **Стадній, А.** (2013). Дієслівна конотація як наслідок емотивного сприйняття. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*, 18, 225–228. 11. **Тропина, Н.** (2017). Постмодерністська мовознавча особистість початку ХХІ століття: реалізація в інтернет-поезії. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Лінгвістика»*, 30, 174–180. 12. **Форманова, С.** (2019). Лінгвокультурні аспекти інвективи. У Людимо- в культурознавчій пріоритетності сучасного мовознавства: напрями, тенденції та міждисциплінарна методологія. (с. 93–105). Переяслав-Хмельницький; Кременчук: ПП Щербатих О. В. 13. **Götz, D.** (Hsgr.). (2019). *Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache*. Stuttgart: Langenscheidt. 14. **Kluge, F.** (1999). *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. Berlin: W de G. 15. **Pfeiffer, F.** (Hsgr.). (1867). *Kudrun*. Leipzig: F. A. Brockhaus.

REFERENCES

1. **Bezuhla, L. R., & Romanchenko, I. O.** *Linhvoprahamatyka dyskryminsatsii u publitsystychnomu dyskursi [Linguopragmatics of discrimination in journalistic discourse]*. Kharkiv: FOP Lysenko I. B. [in Ukrainian]. 2. **Bilyk, Ya. M.** (2020). Ihrovyi moment v serednovichnii kulturi [Game moment in medieval culture]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya «Teoriia kultury i filosofski nauky» – Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin. Series «Theory of Culture and Philosophical Sciences»*, 62, 55–65 [in Ukrainian]. 3. **Kalytenko, T.** (2023). Ne lyshe spalennia vidom: iak pro svii chas hovoryt serednovichna literatura [Not only the burning of witches: how medieval literature tells about its time]. *Tomo Premiia Chytomo – Tomo Prize Chitomo*. Retrieved from <https://chytomo.com/ne-lyshe-spalennia-vidom-iak-pro-svii-chas-hovoryt-serednovichna-literatura/> [in Ukrainian]. 4. **Koliada, N. M.** (Ed.). (2016). *Sotsialna herontologiya [Social gerontology]*. Uman: FOP Zhovtyi O. O. [in Ukrainian]. 5. **Krisanova, T.** (2018). Kontseptualni oznaky emotsii sum v anhlomovnii kartyni svitu [Conceptual features of the emotion of sadness in the English-speaking mapping of the world]. *Aktualni pytannia inozemnoi filolohii – Current issues of foreign philology*, 9, 106–112 [in Ukrainian]. 6. **Mostova, N. A.** (2016). Rol kharakteru v stanovlenni aksiolohichnoi kartyny svitu liudyny (na materialy frantsuzkoho dytiachoho mulyplikatsiinoho tekstu «Les aventures de Petit Ours Brun» [The role of one's character in the formation of an axiological mapping of the human world (as evidenced by the French children's animated text «Les aventures de Petit Ours Brun»)]. *Naukovyi visnyk Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriya «Filolohichni nauky» (movoznavstvo) – Scientific bulletin of Ivan Franko Drohobitsky State Pedagogical University. Series «Philological sciences» (linguistics)*, 2, 5, 36–40 [in Ukrainian]. 7. **Nikolaeva, L. B.** (2009). Osoblyvosti semantyky naimenuvan osoby za vikom u riznostrukturnykh movakh [Specificity of the semantics of personal names motivated by age in multi-structured languages]. *Problemy zistavnoi semantyky – Problems of comparative semantics*, 9, 243–248 [in Ukrainian]. 8. **Prosiannikova, Ya. M.** (2017). *Semiotychna pryroda khudozhnoho porivniannia [Semiotic nature of artistic comparison]*. Kherson: Ailant [in Ukrainian]. 9. **Romanova, N. V.** (2015). Leksicheskoe vyrazhenie emotsii v avantgardnoi nemetskoj poezii: Bernkhard Lirkhaimer [Lexical expression of emotions in avant-garde German poetry: Bernhard Lierheimer]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu*.

*Seriia «Filolohichni nauky» – Bulletin of Cherkasy University. Series «Philological sciences», 27 (360), 48–59 [in Russian]. 10. Stadnii, A. (2013). Dieslivna konotatsiia iak naslidok emotyvnogo spryniattia [Verbal connotation as a consequence of emotional perception]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia: Filolohiia (movoznavstvo) – Scientific notes of Vinnytsia State Pedagogical University named after Mykhailo Kotsiubynskyi. Series: Philology (linguistics), 18, 225–228 [in Ukrainian]. 11. Tropina, N. (2017). Postmodernistskaia iazykovaia lichnost nachala XXI veka: realizatsiia v internet-poezii [Postmodernist language personality of the beginning of the 21st century: realization in the Internet poetry]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia «Linhvistyka» – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Linguistics», 30, 174–180 [in Russian]. 12. Formanova, S. (2019). Linhvokulturni aspekty invetyvy [Linguistic aspects of invective]. In *Liudyno- I kulturoznavchi priorytety suchasnoho movoznavstva: napriamy, tendentsii ta mizhdystsyplinarna metodolohiia – Humanities and Cultural Studies, priorities of modern linguistics: trends, trends and interdisciplinary methodology*, (pp. 93–105). Pereiaslav-Khelnitskyi; Kremenichuk: PP Shcherbatykh O. V. [in Ukrainian]. 13. Götz, D. (Hsgr.). (2019). *Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache*. Stuttgart: Langenscheidt [in German]. 14. Kluge, F. (1999). *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*. Berlin: W de G [in German]. 15. Pfeiffer, F. (Hsgr.). (1867). *Kudrun*. Leipzig: F. A. Brockhaus [in German].***

Романова Наталя Василівна – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри німецької та романської філології, Херсонський державний університет; вул. Шевченка, 14, м. Івано-Франківськ, 76018, Україна.

E-mail: NRomanova@ksu.ks.ua

<http://orci.org/000-0002-7444-3811>

Romanova Natalia – Doctor of Philological Sciences, Docent, Professor at the Department of German and Romance Philology, Staate University Kherson; 14 Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 21 січня 2024 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Романова Н. В. Лінгвістика емоцій старшої генерації в епічній поемі «Kudrun». *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна*. Харків, 2024. Вип. 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка). С. 388–400. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.30>

АРА: Романова, Н. В. (2024). Лінгвістика емоцій старшої генерації в епічній поемі «Kudrun». *Лінгвістичні дослідження, 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка)*, 388–400. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.30>